

*****

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ

*****

УДК 007:304:659.3

А. О. Бессараб

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ З ФОРМУВАННІ ІНТЕРЕСУ ДО КНИГИ

У статті розглянуто основні напрями співпраці України та Азербайджанської Республіки у сфері соціальних комунікацій з формування інтересу до книги: офіційні зустрічі урядовців України та Азербайджанської Республіки, представників їх посольств, міжнародних і державних організацій з питань у галузі культури; створення наукових і культурних інституцій; надання премій та нагород; видання перекладів творів українських і азербайджанських авторів тощо.

Ключові слова: соціальні комунікації, книга, Україна, Азербайджанська Республіка.

I. Вступ

Останнім часом у світі спостерігається спад інтересу до читання книг. Кожна країна, яка усвідомлює небезпеку такої ситуації для власного поступу, шукає шляхи вирішення цієї проблеми. Низка країн об'єднує свої зусилля. Дипломатичні відносини між Україною та Азербайджанською Республікою встановлені 6 лютого 1992 р. Згідно з Угодою між Міністерством освіти України та Міністерством освіти Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі освіти, сторони сприяють вивченню в Україні азербайджанської мови, літератури, історії та географії й в Азербайджанській Республіці – української мови, літератури, історії та географії [7].

Питання популяризації читання загалом розглядають педагоги: Н. Беляєва, О. Вороничева, О. Дорофєєва, Н. Збаровська, О. Колосова, Н. Митько та ін. Маркетингові комунікації видавництва з метою підвищення попиту на книгу висвітлюють у своїх працях Е. Бейверсток, Х. Бем, Дж. Блайд, Я. Владарчик, С. Водолазька, Й. Вьорнер, Г. Грем, Н. Еріашвілі, Г. Схют, В. Теремко, М. Тимошик, П. Форсайт, Г. Хаард, Г. Шульц та ін. Маркетинговий етап редакційно-видавничого процесу у своїх публікаціях висвітлювали Я. Владарчик, Н. Еріашвілі, В. Маркова, Ю. Мельник, З. Партико, Н. Рябініна, М. Тимошик, П. Форсайт та ін. Особливості книжкової промоції висвітлено в публікаціях Т. Булах, Т. Гринівського, Н. Зелінської, Г. Ключовської, І. Копистинської, Д. Олефір, О. Скочинець, Д. Фіалко та ін. Останнім часом з'являються нові форми виставкової діяль-

ності, які використовують видавництва, окремі автори, бібліотеки тощо для того, щоб книжка знайшла свого шанувальника – читача або й покупця. Особливий інтерес становлять спільні заходи різних країн, зокрема України та Азербайджанської Республіки, з метою формування інтересу до читання книг.

II. Постановка завдання

Мета статті – розкрити основні напрями співпраці України та Азербайджанської Республіки у сфері соціальних комунікацій з формування інтересу до книги.

III. Результати

Україна має багаті традиції, але жодна культура не може існувати ізольовано від інших. У зв'язку із цим зі здобуттям незалежності перед нашою державою постало завдання активізації контактів у гуманітарній сфері. Гідне представлення своєї культури у світі реалізується через розвиток міжнародного культурного співробітництва, що сприяє інтеграції української культури у світові культурні процеси.

Загалом на сьогодні можна виокремити такі основні напрями співпраці України та Азербайджанської Республіки у сфері соціальних комунікацій з метою формування інтересу до книги:

1. Офіційні зустрічі урядовців України та Азербайджанської Республіки, представників їх посольств, міжнародних і державних організацій з питань у галузі культури.

Наприклад, у роботі Бакинського міжнародного гуманітарного форуму, що проходив 4–5 жовтня 2012 р. у м. Баку під егідою президентів Азербайджану та РФ, взяли участь заступник Міністра культури України Т. Кохан, делегація Київського національно-

го університету ім. Тараса Шевченка, Генеральний директор Українського національного інформаційного агентства “Укрінформ”, поет та письменник І. Драч, Голова Національної спілки письменників України В. Баранов та інші вітчизняні науковці, журналісти (загалом 25 осіб). У межах Форуму Посольством під час зустрічей делегації з керівництвом БДУ обговорювали актуальні питання співробітництва [2; 3; 4].

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського 11 грудня 2014 р. підписано Угоду про міжнародне інформаційне співробітництво між Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського та Національною бібліотекою Азербайджану ім. М. Ф. Ахундове [3; 4; 6].

2. Створення наукових і культурних інституцій, що свідчить про взаємну зацікавленість України та Азербайджанської Республіки в розвитку культури.

У Бакинському державному університеті 6 липня 2011 р. засновано Фонд української книги. Зараз у столиці Азербайджану діє Український культурний центр. Перший ректор Бакинського державного університету – український учений В. І. Розумовський – заклав наукову бібліотеку ВНЗ. Цей фонд нараховує 3 млн книг, серед яких унікальні рукописи ранніх віків, джерела XII–XV ст., сучасні енциклопедії світу [2; 3; 4; 8].

На сьогодні в Україні на базі Міжрегіональної академії управління персоналом функціонує Українсько-азербайджанський інститут соціальних наук ім. Гейдара Алієва, що співпрацює з Азербайджанським міжнародним університетом і Бакинським державним університетом. Останній, у свою чергу, налагодив контакти з Київським національним технічним університетом, Вінницьким національним технічним університетом, Донецьким державним університетом, Харківським національним університетом ім. В. Каразіна тощо [2].

При Бакинському слов'янському університеті функціонує Український культурний центр, працює недільна школа, заснована 2 березня 2001 р., що є освітнім центром, у якому діти з українських та змішаних родин мають змогу вивчати та вдосконалювати українську мову. У 2009 р. відкрито лінгвафонний кабінет української мови ім. Тараса Шевченка, оснащений комп'ютерним обладнанням і програмами для вивчення української мови.

Конгрес азербайджанців в Україні – одна з найбільших громад. Вона проводить культурні заходи. Зокрема, у приміщенні Конгресу зібрано бібліотеку.

3. Надання премій та нагород.

Український арт-критик і журналіст Костянтин Дорошенко здобув літературну премію імені азербайджанського поета Мікаїла

Мушфіга. Цю премію вручають літераторам з різних країн світу. Дорошенко – другий українець, який здобув цю премію. Першим був директор Національного музею Тараса Шевченка Дмитро Стус 2014 р. При цьому Дорошенко – перший критик, якому вирішили вручити літературну премію. Цього року вийшла його книга про українське мистецтво і культуру “Кінець епохи пізнього заліза”.

“Уперше ми нагороджуємо премією Мікаїла Мушфіга не літератора, а критика. Але без критики немає усвідомлення мистецтва, – цитує видання “Публічні люди” поета і теоретика літератури Саліма Бабуллаоглу. – Ми цінуємо внесок Костянтина Дорошенка у справу зближення української культури з культурою Азербайджану, і ширше – з тюркомовними культурами. Крім його просвітницьких радіопрограм і статей, у цьому контексті варто згадати мистецький проект “Чингізиди України” 2009 року” [9].

За заслуги у розвитку, поглибленні та розширенні гуманітарних відносин між Азербайджанською Республікою і Україною рішенням Вищої академічної ради програми “Людина року” Надзвичайному і Повноваженому послу Азербайджанської Республіки в Україні Ейнулли Мадатлі присуджена премія у галузі дипломатії. До його заслуг належить проведення низки заходів, присвячених 200-річчю Тараса Шевченка та вивченню його спадщини, переклад на українську мову і видання в Києві книг про літературу, мистецтво та історію Азербайджану, сприяння перекладу та видання кращих зразків української літератури в Азербайджані тощо [3; 4].

4. Видання книг відомих українських і азербайджанських письменників та поетів з відповідними перекладами, а також творів про Україну та Азербайджан.

Посол Азербайджанської Республіки в Україні Ейнулли Мадатлі зазначає: “Природно, що книга – не тільки джерело знань, це дзеркало духовної культури, історії, стиль життя і мислення, людських цінностей народу, це міст між поколіннями, який пов'язує нас з минулим, це вчитель, який веде нас у майбутнє. З цієї точки зору, я завжди надавав великого значення виданню книг у всіх країнах, де працював... В Україні протягом трьох років побачили світ вже 12 наших видань. Серед тих, що пов'язані з літературою, особливо хочу відзначити книгу “Азербайджанська література на початку ХХ століття” академіка Іси Габібейлі, “Вибрані твори” великого азербайджанського мислителя, письменника-драматурга Мірзи Фаталі Ахундова” [5].

У 2008 р. спільними зусиллями Посольства України та Посольства Азербайджанської Республіки вперше виданий “Українсько-азербайджанський словник”, “Українсько-азербайджанський і азербайджансько-українсь-

кий розмовник”, “Збірник українських пісень”. Бакинським слов’янським університетом здійснений переклад на азербайджанську мову брошури “Голодомор 1932–1933 р. в Україні – геноцид українського народу”, видано “Вибрані твори” Т. Шевченка, азербайджанською та російською мовами вийшов у світ збірник віршів українського поета В. Стуса [2].

У 2013 р. в м. Києві видано книгу І. Габібейлі “Азербайджанська література початку ХХ століття”, у якій представлено основні етапи життя та творчості азербайджанських письменників, поетів, критиків і літературознавців ХХ ст.: С. Ганізаде, Н. Нариманова, Г. Зардабі, Дж. Мамедкулізаде, Г. Джавида та ін. [3; 4].

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського 11 грудня 2014 р. відбулася презентація книжок, підготовлених, перекладених і виданих за підтримки Посольства Азербайджанської Республіки в Україні, серед яких: “Лідер двох епох: Азербайджано-українські відносини через призму життя та діяльності Гейдара Алієва” (авт.: А. Денисенко, В. Туркевич, Л. Шпаковська); “Який наш шлях?” (авт. М. Джалала); “Українсько-азербайджанские политические отношения история и современность” (авт.: О. Р. Купчик, А. У. Дамиров); “Азербайджано-український, Україно-Азербайджанський словник” (уклад. І. Павлій); “Горіс-2010: сезон театру та абсурду” (авт. Р. Мехтієв); “Переможний хід ідей Гейдара Алієва” (авт. Я. Махмудов) та ін. [6].

5. Заснування періодичних видань, що відображають події у сфері культури України на Азербайджанській Республіки.

З 1998 р. в Києві виходить часопис “Голос Азербайджану” (українською та азербайджанською мовами).

У м. Києві 15 січня 2015 р. відбулася презентація спеціального випуску журналу “Всесвіт”, присвяченого сучасній азербайджанській літературі. Часопис містить у перекладі українською мовою статтю “Тарас Шевченко і Азербайджан” віце-президента НАНА, директора Інституту літератури ім. Нізамі НАНА, академіка І. Габібейлі та професора В. Арзуманлі. Усі переклади сучасних азербайджанських авторів представлені в гарних перекладах на українську мову [3; 4].

Азербайджанський журнал “Світова література”, у свою чергу, присвятив номер українській літературі. Журнал містить 300 сторінок перекладів на азербайджанську мову і українських класиків, і сучасних авторів: Бориса Олійника, Павла Мовчана, Оксани Пахльовської, Ігоря Павлюка, Сергія Жадана, Марії Матіос, Дмитра Стуса, Юрія Андруховича, Лесі Мудрак, Володимира Костельмана, Михайла Слабошпицького та ін. [3; 4].

6. Проведення Днів культури та свят, пов’язаних з життям і творчістю українських та азербайджанських авторів.

В Інституті літератури ім. Нізамі Гянджеві НАНУ, Бакинському слов’янському університеті та інших ВНЗ Азербайджанської Республіки були проведені наукові сесії, присвячені 200-річчю Тараса Шевченка. На телебаченні Азербайджану транслювали програми про творчість Кобзаря. У газеті “День” була опублікована стаття посла Азербайджанської Республіки в Україні Ейнулли Мадатлі “Тарас Шевченко: символ глибокої любові до Батьківщини” [3; 4].

Відповідно до Плану всебічного співробітництва між Україною та Азербайджанською Республікою на 2011–2015 рр., в Україні проходили Дні культури Азербайджану 31 травня – 6 червня 2012 р., а в Азербайджанській Республіці – Дні культури України 16–19 червня 2012 р. У межах офіційної зустрічі представники обох країн дійшли згоди щодо необхідності продовження цієї практики [2].

7. Створення пам’ятників видатним письменникам і поетам з метою популяризації культури відповідної країни.

Зокрема, барельєф Т. Г. Шевченка в м. Закатала (офіційно відкритий у червні 1979 р.), погруддя Лесі Українці в м. Баку (встановлено 2006 р.), монумент українському поету та письменнику Тарасу Шевченку (урочисто відкрито 30 червня 2008 р., на цьому заході були присутні президентні обох країн. Автори скульптури представили його молодим – таким, яким він був під час написання “Кобзаря” – у 26 років) [1].

Усі події висвітлюються на офіційних сайтах посольств України й Азербайджанської Республіки, засобах масової інформації та сторінках у соціальних мережах.

IV. Висновки

Україна та Азербайджанська Республіка мають свою історію відносин. На сьогодні вони співпрацюють у сфері культури. Загалом можна виокремити такі основні аспекти їх співпраці у сфері соціальних комунікацій з метою формування інтересу до книги: офіційні зустрічі урядовців обох країн, представників їх посольств, міжнародних та державних організацій з питань у галузі культури; створення наукових і культурних інституцій; надання премій та нагород; видання перекладів творів українських і азербайджанських авторів тощо. Ця стаття не вичерпує всіх аспектів порушеної теми, що визначає перспективи подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. В Баку открыли памятник выдающемуся украинскому поэту Тарасу Шевченко // Бакинский рабочий. – 2008. – 1 июля. – С. 3.
2. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Азербайджаном [Елект-

- ронний ресурс]. – Режим доступу: <http://azerbaijan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-az/culture/>
3. Посольство Азербайджанської Республіки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://azerbaijan.visahg.com/embassy/Ukraine>.
  4. Посольство України в Азербайджанській Республіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine.visahg.com/embassy/Azerbaijan>.
  5. У газеті “Літературна Україна” опубліковано інтерв'ю Посла Ейнулли Мадатлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.azembassy.com.ua/news_ua-31051401.html (31.05.2014)/.
  6. У головній бібліотеці України презентували нові видання з азербайджанознавства, видані за підтримки Посольства Азербайджанської Республіки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/node/1872>(14.12.2014).
  7. Угода між Міністерством освіти України та Міністерством освіти Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
  8. Україна та Азербайджан поглиблюють співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1tv.com.ua/news/channel/6284> (18.07.2011 р.).
  9. Український критик отримав літературну премію в Азербайджані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna.ua/2015/06/ukrajinskyj-krytyk-otrymav-literaturnu-premiyu-v-azerbajdzhani/>(09/06.2015).

Стаття надійшла до редакції 09.11.2015.

Бессараб А. А. Сотрудничество Украины и Азербайджанской Республики в сфере социальных коммуникаций по формированию интереса к книге

В статье рассматриваются основные направления сотрудничества Украины и Азербайджанской Республики в сфере социальных коммуникаций по формированию интереса к книге: официальные встречи руководства Украины и Азербайджанской Республики, представителей их посольств, международных организаций по вопросам в области культуры; основание научных и культурных институтов; учреждение премий и наград; издание переводов произведений украинских и азербайджанских авторов и др.

Ключевые слова: социальные коммуникации, книга, Украина, Азербайджанская Республика.

Bessarab A. Cooperation of Ukraine and Republic of Azerbaijan in the Sphere of Social Communications at the Formation of Interest in Books

Worthy presentation of culture in the world is realized through the development of international cultural cooperation. Today we can outline the following main directions of cooperation between Ukraine and Republic of Azerbaijan in the sphere of social communications in order to form interest in books:

1. *Official meetings of placeholders, representatives of embassies, international and government organizations regarding issues in the culture field. Specifically, the Agreement about the international information cooperation between the Vernadsky National Library of Ukraine and the Mirza Fatali Akhundov National Library of Azerbaijan was signed.*
2. *Creation of scientific and cultural institutions. So, for example, in Baku State University the Ukrainian book foundation and Ukrainian cultural center were founded.*
3. *Conferral of awards and prizes.*
4. *Publishing of books of famous Ukrainian and Azerbaijan writers and poets with the relevant translations. In this vein Baku Slavic University provided a translation into Azerbaijan language the “Holodomor of 1932–1933 in Ukraine is the Genocide of the Ukrainian People” brochure, as well as Taras Shevchenko “Selected Works” and Vasil Stus book of poems were published.*
5. *Establishment of periodicals reflecting the events in the the culture field. In Kiev the “Voice of Azerbaijan” journal has been issued since 1998. The special issue of Ukrainian “Universe” journal is dedicated to modern Azerbaijan literature. The Azerbaijan “World Literature” journal devoted an issue to Ukrainian literature and it is containing translations of Borys Oliynyk, Ihor Pavlyuk, Serhiy Zhadan works etc. into Azerbaijan language.*
6. *Holding of Days of Culture and events related to the life and work of Ukrainian and Azerbaijan authors.*
7. *Creating of monuments commemorating famous writers and poets. For example, these are the Taras Shevchenko bas-relief it Zaqatala city, the Lesya Ukrainka bust in Baku city, the Taras Shevchenko monument in Baku city.*

The article have not exhaust all aspects of the raised problem, what determines perspectives of further researches.

Key words: social communication, book, Ukraine, Azerbaijan Republic.